

Normal ve Üstün Zekâlı Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Düzeyleri ile Ebeveynlerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki*

Tuba EKER ÜNAL**, Deniz YILDIZ***

Öz

Amaç: Bu çalışma, üstün zekâlı olan çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri açısından normal zekâlı çocuklardan farklılaşıp farklılaşmadığını ve anne baba tutumlarının sosyal uyum ve beceri düzeylerine etkisini araştırmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Araştırmaya 6-10 yaş arasında toplam 90 çocuk ile başlanmış, eksik veya tekrar yanıtlanan ölçekler elenerek, 75 katılımcının sonuçları araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Sosyodemografik Veri Formu, Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ), Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-IV (WÇZÖ-IV) kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların SUBÖ'den ve PARI'den aldıkları ortalama puanların zekâ aralıklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Normal zekâlı katılımcıların ebeveynlerinin PARI demokratik ve eşitlikçi tutum puanları ile katılımcıların SUBÖ ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Üstün zekâlı çocukların ebeveynlerinin PARI aşırı kontrol ve sıkı disiplin tutumu puanları ile katılımcıların SUBÖ dikkat ve hareketlilik ile sosyal ilişki alt boyut puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Üstün zekâlı çocukların ebeveynlerinin PARI ev kadınlığının reddi alt boyut puanları ile SUBÖ ve alt boyut puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0,05$).

Sonuç: Çalışma sonuçlarına göre çocukların zekâ seviyesinden bağımsız olarak ebeveynler demokratik tutum sergilediğinde çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinde artış meydana gelmektedir. Bu kapsamda çocukların sosyal uyum ve becerilerini arttırmak adına anne baba tutumları üzerine yapılacak olan eğitim ve çalışmaların yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş / Received: 10.08.2021 & **Kabul / Accepted:** 16.12.2022

DOI: <https://doi.org/10.38079/igusabder.978728>

* Bu makale yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Tez Yazarı: Tuba EKER ÜNAL. Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi: Deniz YILDIZ. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021.

** Klinik Psk., Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı (TÜZDEV) İstanbul, Türkiye.

E-posta: tuba.unal@tuzdev.org [ORCID https://orcid.org/0000-0003-0619-4240](https://orcid.org/0000-0003-0619-4240)

*** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, İstanbul, Türkiye.

E-posta: devildiz@gelisim.edu.tr [ORCID https://orcid.org/0000-0003-2152-1895](https://orcid.org/0000-0003-2152-1895)

ETİK BİLDİRİM: Çalışmanın etik kurul onayı, İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 11.02.2021 tarih ve 2021/04 sayılı yazı ile alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk yetiştirme, zekâ testleri, sosyal beceriler, sosyal uyum, üstün zekâlı çocuklar.

The Relationship Between Social Adaptation and Skill Levels and Parents' Child-Rearing Attitudes of Normal and Gifted Children

Abstract

Aim: This study aims to investigate whether gifted children differ from children with normal intelligence in terms of social adaptation and skill levels, and the effect of parental attitudes on social adaptation and skill levels.

Method: The research was started with a total of 90 children between the ages of 6-10, and since the scales that were answered incompletely or several times were eliminated, the results of 75 participants were included in the study. Sociodemographic Data Form, Social Adaptation and Skills Scale (SASS), Parental Attitude Research Instrument (PARI) and Wechsler Intelligence Scale for Children-IV (WISC-IV) were used as data collection tools in the study. The collected data were analyzed using the SPSS package program.

Results: It was determined that the mean SASS and PARI scores of the participants did not differ significantly according to their intelligence ranges ($p>0,05$). A negative and significant relationship was found between the democratic and equality recognition attitude scores of the parents and scores of SASS and its sub-dimensions of the participants with normal intelligence ($p<0,05$). Positive and significant relationship was found between overcontrol and strict discipline attitude scores of the parents and scores of attention-mobility and social relations sub-dimension of SASS of gifted participants ($p<0,05$). Positive and significant relationship was found between rejection of housewifery attitude of parents and scores of SASS and its sub-dimensions of gifted children ($p<0,05$).

Conclusion: According to the results of the study regardless of children's intelligence level when parents have a democratic attitude, social adaptation and skill levels of their children increase. In this context, it is thought that training and working on parental attitudes in order to increase children's social adaptation and skills might be beneficial.

Keywords: Child rearing, intelligence tests, social skills, social adaptation, gifted children.

Giriş

Üstün zekâlı/yetenekli bireyler zihinsel ve akademik anlamda yetenekli olan, ıraksak düşünebilen, estetik, sanat, müzik gibi dallarda akranlarına oranla yüksek başarı elde edebilen bireyler olarak tanımlanmaktadır¹. Üstün zekâlı bireylerin bazı durumlarda kendini çevresindeki insanlardan ve akranlarından farklı algılayabildiği bilinmektedir. Üstün zekâlı bireyler, zihinsel gelişim alanında akranlarından önde olmalarına karşın, sosyal gelişim açısından her zaman benzer durumu gösteremeyebilirler. Arkadaşları ile iletişim kurmakta zorluk yaşayabilmekte ve sosyal ilişkilerdeki bu zorluklar benlik saygılarını olumsuz etkileyebilmektedir. Üstün zekâlılarda, sosyal beceri öğrenimi ve gelişiminin erken çocukluk yaşantısından başlayarak kazanılması

gerekmektedir². Yapılan çalışmalarda özellikle de eski dönemlerde üstün zekâlı bireylerin sosyal uyum açısından zorluk yaşadığı sonucu ön plana çıkarken, son dönemde yapılan çalışmalarda üstün zekâlı çocukların sosyal uyum becerilerinde normal zekâ aralığındaki çocuklar ile benzer sonuçlar aldıkları görülmüştür³⁻⁵.

Sosyal beceri bireyin sosyal çevresindeki insanları anlama, duygu, düşünce ve davranışlarını algılama ve sosyal durumlara uygun hareket etme davranışı olarak ifade edilmektedir. Bireylerin sağlıklı yetişmesi kendine, sosyal çevresine uyum sağlaması ve gelişimsel özelliklerini yansıtabilmesi, sosyal-duygusal, motor, bilişsel ve dil becerilerinde olgunluk düzeyine ulaşabilmesi için eğitim önemli bir noktadadır ve bu eğitimin ilk olarak aile ortamında başladığı bilinmektedir. Ebeveynler, çocuk yetiştirirken çocukların gelişimlerini olumlu etkileyecek, sosyal becerilerine katkı sağlayacak tutumlar sergilemelidirler⁶.

Ebeveyn tutumlarının çocuk gelişiminin hemen her alanında etkili olduğu gerçeği yadsınamaz bir gerçektir. Çocukların ilk güven duygularını oluşturan, olumlu davranış geliştirmelerine olanak sağlayan kişiler olarak görülen ve bireyin ilk sosyal çevresi olan ebeveynler, davranışları ve tutumları ile çocukların sosyal iletişimlerini de şekillendirmektedir⁷. Yapılan farklı çalışmalarda ebeveynlerin otoriter ve izin verici tutumlarının çocukların sosyal becerilerini ve uyum süreçlerini olumsuz yönde etkilediği görülürken; demokratik tutumun sosyal beceri ve uyum sürecini olumlu yönde etkilediği görülmüştür⁸⁻¹⁰.

Günümüzde halen aileler üstün zekâlı çocuklarının ihtiyaçlarını tanımakta ve karşılamakta zorlanabilmektedir. Mevcut çalışmalar ebeveyn tutumlarının normal ve üstün zekâlı çocuklar arasında farklılaşabildiğini göstermektedir. Farklılaşan bu tutumların, çocukların motivasyonlarını, akademik başarılarını, sosyal gelişimlerini ve psikososyal uyumlarını etkilediği belirtilmektedir¹¹⁻¹². Özellikle ulusal alanyazında üstün zekâlı çocuklarla ilişkili yapılmış çalışmaların sayıca azlığı dikkat çekmektedir. Yapılmış olan ulusal çalışmalarda da üstün zekâlı bireylerin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmayla elde edilecek bulguların, üstün zekâlı çocuklarla ilgili daha fazla veri elde etmek açısından hem alanda çalışanlara hem de ebeveynlere fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bilgiler kapsamında bu araştırmayla Wechsler Çocuklar için Zekâ Ölçeği-IV ile değerlendirilerek üstün zekâlı olduğu belirlenen çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin, normal zekâyâ sahip olan bireylerden farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak ve sosyal uyum beceri düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışmanın etik kurul onayı, İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 11.02.2021 tarih ve 2021/04 sayılı yazı ile alınmıştır.

Okul rehber veya sınıf öğretmeni, okul idarecisi, çocuk doktoru ya da psikiyatri uzmanı tarafından Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfına (TÜZDEV) yönlendirilmiş veli ve öğrencilere kendileri için uygun olan tarih ve saatte randevu verilmiştir. Randevuya gelen katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiş, yazılı ve sözlü onamları alınmıştır. Çalışmada ebeveynlerden demografik bilgiler alınmış, çocuklara araştırmacı tarafından WISC-IV uygulanmıştır. WISC-IV uygulaması her bir katılımcı için yaklaşık 65-90 dakika sürmüştür. Katılımcılar uygulamadayken ebeveynleri Çocuklar İçin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği'ni (PARI) doldurmuştur. Verilerin toplanma süreci sonrasında katılımcıların ebeveynlerine WISC-IV sonuçları ile ilgili etik kurallara uygun olarak herhangi bir puan verisi verilmeden bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmaya 6-10 yaş arasında toplam 90 çocuk ile başlanmış, eksik veya birkaç defa yanıtlanan ölçekler elenerek 75 katılımcı çocuğun sonuçları araştırmaya dâhil edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan formda ebeveyn cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, mesleği, gelir düzeyi vb. ve çocuklar için yaş, cinsiyet, kardeş sayısı gibi sorulara yer verilmiştir.

Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği IV: Wechsler Zekâ Ölçeği- yenilenmiş formu (WISC-R) Savaşır ve Şahin tarafından 11 kentten seçilen ve 1639 çocuk katılımcı ile yapılan standardizasyon çalışması sonucunda Türkçe'ye uyarlanmıştır¹³. Wechsler Zekâ Ölçeğinin dördüncüsü olan Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-IV (WÇZÖ-IV) 6 ile 16 yaşındaki bireylerin bilişsel özelliklerini ölçmek için geliştirilen zekâ ölçeği olarak tanımlanmaktadır. Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-IV 10 tane temel, 5 tane yedek, totalde 15 alt testten meydana gelmektedir. Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-IV' ün standardizasyonu 2225 çocuk bireyin katılımı ile yapılmıştır¹⁴.

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ): Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği'ni Sezgin ve Akman (2014) geliştirmişlerdir. Ölçeğin oluşturulma aşamasında 5 farklı ölçekten 45 madde ve araştırmacı bireyler tarafından geliştirilen 71 madde ile toplam 116 maddeden oluşan ilk form meydana gelmiştir. Analizler sonrasında 60 madde olarak değiştirilmiştir. Son olarak ülkemizde 59 madde olarak son halini almıştır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar çocuğun yetersizliğini ifade etmektedir. Bu ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının ölçeğin bütünü adına ,94 olduğu, dürtüsellik boyutunun ,83 olduğu, engellenme boyutunun ise ,62 olduğu, dikkat ve hareketlilik boyutunun ise ,74 olduğu sosyal ilişki boyutunun ,84 olduğu, duygu durum boyutunun ,68, onay boyutunun ,78 son olarak içe dönüklük boyutunun ise ,67 olduğu bilinmektedir¹⁵.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI): Anne baba tutumlarını belirlemek amacı ile gerçek ismi Parental Attitude Research Instrument (PARI) olan bu ölçek çalışmada

kullanılmıştır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ABD’de 1958 yılında Schaefer ve Bell aracılığı ile geliştirilmiştir¹⁶. Serap Özer, Güney Le Compte ve Ayhan Le Compte tarafından da 1978 yılında Türkçeye uyarlanmıştır¹⁷.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 25 programıyla yapılmıştır. Analize başlamadan ilk adım olan normallik testi için basıklık-çarpıklık değerleri kontrol edilmiş ve sonuca göre basıklık-çarpıklık değerleri -2, +2 arasında olduğu için normal dağılım gösterdiği bulunmuştur. Normal dağılım olduğu için parametrik testler kullanılmaya karar verilmiştir. İki bağımsız değişken arasındaki farkın analizi için T-Testi uygulanmıştır. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki için Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Sonuçların değerlendirilmesinde $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Normal zekâli çocukların %73,2’si erkek, %70,7’si okul/ sınıf değişikliği yapmamış, %73,2’si özel eğitime/ kursa gitmiyor ve %92,7’sinin bilinen psikiyatrik rahatsızlığı yoktur. Üstün zekâli çocukların %55,9’u erkek, %44,1’i okul/ sınıf değişikliği yapmamış, %50’si özel eğitim veya kursa gitmiyor ve %100’ünün bilinen psikiyatrik rahatsızlığı yoktur. Üstün zekâli çocukların normal zekâli çocuklara göre anlamlı olarak daha fazla okul/ sınıf değiştirdiği ve daha çok özel eğitim/ kursa gittiği görülmektedir ($p=0,020$; $p=0,039$) (Tablo 1).

Tablo 1. Çocukların sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı

		Zekâ Aralık				X ² p	
		Normal		Üstün			
		n	%	n	%		
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	11	26,8%	15	44,1%	2,453	0,117
	Erkek	30	73,2%	19	55,9%		
Çocuğun Yaşı	6	9	22,0%	10	29,4%	3,761	0,439
	7	10	24,4%	4	11,8%		
	8	15	36,6%	10	29,4%		
	9	5	12,2%	6	17,6%		
	10	2	4,9%	4	11,8%		
El Tercih	Sağ	36	87,8%	29	85,3%	0,101	0,750

	Sol	5	12,2%	5	14,7%		
Okul Sınıf Değişikliği	Hayır	29	70,7%	15	44,1%	5,429	0,020 *
	Evet	12	29,3%	19	55,9%		
Özel Eğitim ve Kurs	Hayır	30	73,2%	17	50,0%	4,265	0,039 *
	Evet	11	26,8%	17	50,0%		
Bilinen Psikiyatrik Rahatsızlık	Yok	38	92,7%	34	100,0%	2,591	0,107
	Var	3	7,3%	-	-		

* $p < 0.05$ Kullanılan test: Ki-kare testi

Ebeveynlerin sosyodemografik değişkenler açısından dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Ebeveynler açısından gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 2).

Tablo 2. Ebeveynlerin sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı

		Zekâ Aralığı				X²	p
		Normal		Üstün			
		n	%	n	%		
Ebeveynin Cinsiyeti	Kadın	37	90,2%	26	76,5%	2,623	0,105
	Erkek	4	9,8%	8	23,5%		
Ebeveynin Yaşı	30-35	12	29,3%	5	14,7%	2,319	0,314
	36-40	14	34,1%	13	38,2%		
	40 üstü	15	36,6%	16	47,1%		
Ebeveynin Eğitim Durumu	İlkokul	-	-	2	5,9%	5,829	0,323
	Ortaokul	2	4,9%	-	-		
	Lise	9	22,0%	8	23,5%		
	Üniversite	24	58,5%	22	64,7%		
	Yüksek lisans	5	12,2%	2	5,9%		
	Doktora	1	2,4%	-	-		
Çalışma Durumu	Çalışmıyor	17	41,5%	16	47,1%	0,380	0,827

	Çalışıyor	21	51,2%	15	44,1%		
	Yarı zamanlı çalışıyor	3	7,3%	3	8,8%		
Gelir Düzeyi	2350 tl (asgari ücret) ve altı	2	4,9%	6	17,6%	4,049	0,256
	2351-7300	29	70,7%	19	55,9%		
	7301-20,000	9	22,0%	7	20,6%		
	20,001 tl ve üzeri	1	2,4%	2	5,9%		
Medeni Durum	Evli	40	97,6%	34	100,0%	0,840	0,359
	Boşanmış	1	2,4%	-	-		
Psikiyatrik Hastalık	Yok	38	92,7%	33	97,1%	0,705	0,401
	Var	3	7,3%	1	2,9%		

* $p < 0,05$ Kullanılan test: Ki-kare testi

Katılımcıların SUBÖ ile PARI puanları, zekâ aralıklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların zekâ aralığı değişkenine göre SUBÖ ve PARI ölçeğine ait bağımsız örneklem T- testi analizi

Zekâ Aralığı		n	\bar{X}	Ss,	T	Sd,	p
Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	Normal	41	118,20	35,24	0,892	73	0.376
	Üstün	34	111,32	30,61			
Dikkat ve Hareketlilik	Normal	41	23,05	6,61	-0,218	73	0.828
	Üstün	34	23,38	6,60			
Sosyal İlişki	Normal	41	24,07	8,17	0,071	73	0.944
	Üstün	34	23,94	7,87			
Duygu Durumu	Normal	41	12,93	4,41	1,915	73	0.059
	Üstün	34	10,97	4,40			
Onay İhtiyacı	Normal	41	11,17	4,65	0,021	73	0.983
	Üstün	34	11,15	5,11			

İçe Dönüklük	Normal	41	10,17	4,28	1,247	73	0,216
	Üstün	34	9,00	3,75			
Dürtüsellik	Normal	41	21,39	7,95	1,597	73	0,115
	Üstün	34	18,91	4,72			
Engellenme Eşiği	Normal	41	15,41	6,21	1,065	73	0,290
	Üstün	34	13,97	5,36			
Aşırı Kontrol	Normal	41	33,56	8,77	1,027	73	0,308
	Üstün	34	31,59	7,66			
Sıkı Disiplin	Normal	41	30,49	6,22	1,249	73	0,216
	Üstün	34	28,74	5,84			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Normal	41	28,73	3,10	0,193	73	0,847
	Üstün	34	28,59	3,31			
Karı Koca Geçimsizliği	Normal	41	12,85	3,43	1,434	73	0,156
	Üstün	34	11,68	3,67			
Ev Kadınlığını Reddetme	Normal	41	26,34	6,41	1,268	73	0,209
	Üstün	34	24,44	6,52			

* $p < 0,05$ Kullanılan test: Bağımsız Örneklem T- Testi Analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	1												
Dikkat ve Hareketlilik	,715**	1											
Sosyal İlişki	,911**	,617**	1										
Duygu Durumu	,823**	,513**	,701**	1									
Onay İhtiyacı	,760**	,483**	,579**	,625**	1								
İçe Dönüklük	,770**	,538**	,639**	,670**	,568**	1							
Dürtüsellik	,873**	,425**	,766**	,685**	,612**	,605**	1						

Engellenme Eşiği	,912**	,542**	,845**	,687**	,671**	,592**	,852**	1					
Aşırı Kontrol	,119	,456**	-,004	,011	,208	,254	-,094	-,024	1				
Sıkı Disiplin	,132	,394*	,028	,065	,239	,175	-,072	,040	,770**	1			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	-,359*	-,131	-,379*	-,413**	-,139	-,310*	-,361*	-,327*	,159	,081	1		
Karı Koca Geçimsizliği	,098	,116	-,020	,062	,340*	,129	,035	,024	,492**	,405**	,224	1	
Ev Kadınlığını Reddetme	,188	,289	,145	,129	,230	,432**	,003	,002	,584**	,477**	,121	,411**	1

Tablo 4. Normal zekâlı çocukların SUBÖ puanları ile PARI puanları arasındaki ilişki

** $p < 0,01$, * $p < 0,05$ Kullanılan Test: Pearson Korelasyon Analizi

Normal zekâlı çocukların analiz sonuçlarına göre, PARI Aşırı Kontrol ve PARI Sıkı Disiplin alt ölçeği puanları ile SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği ile arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = ,456$; $p < 0,01$; $r = ,394$; $p < 0,01$). PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt ölçeği puanı ile SUBÖ toplam puanı arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = -,359$; $p < 0,01$). PARI Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma alt ölçeği puanı ile SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve negatif yönlü ($r = -,379$; $p < 0,01$), SUBÖ Duygu Durumu alt ölçeği arasında orta seviye ve negatif yönlü ($r = -,413$; $p < 0,01$), SUBÖ İçer Dönüklük alt ölçeği arasında orta seviye ve negatif yönlü ($r = -,310$; $p < 0,01$), SUBÖ Dürtüsellik alt ölçeği arasında orta seviye ve negatif yönlü ($r = -,361$; $p < 0,01$), SUBÖ Engellenme Eşiği alt ölçeği arasında orta seviye ve negatif yönlü ilişki ($r = -,327$; $p < 0,01$) olduğu bulunmuştur. PARI Karı Koca Geçimsizliği alt ölçeği puanı ile SUBÖ Onay İhtiyacı alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur ($r = ,340$; $p < 0,05$). PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı ile SUBÖ İçer Dönüklük alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = ,432$; $p < 0,01$). (Tablo 4).

Tablo 5. Üstün zekâlı çocukların SUBÖ puanları ve PARI puanları arasındaki ilişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	1												
Dikkat ve Hareketlilik	,781**	1											
Sosyal İlişki	,868**	,785**	1										
Duygu Durumu	,823**	,476**	,683**	1									
Onay İhtiyacı	,847**	,527**	,703**	,726**	1								
İçe Dönüklük	,666**	,335	,342*	,516**	,669**	1							
Dürtüsellik	,867**	,521**	,651**	,745**	,692**	,636**	1						
Engellenme Eşiği	,759**	,484**	,477**	,578**	,527**	,565**	,755**	1					
Aşırı Kontrol	,349*	,438**	,495**	,272	,279	,029	,193	,048	1				
Sıkı Disiplin	,317	,414*	,381*	,208	,079	,076	,305	,173	,761**	1			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	,169	-,041	,133	,168	,251	,334	,152	,074	,023	-	1		
Karı Koca Geçimsizliği	,305	,266	,275	,103	,213	,370*	,297	,203	,189	,340*	,201	1	
Ev Kadınlığını Reddetme	,485**	,430*	,514**	,171	,481**	,342*	,362*	,325	,400*	,404*	,185	,527**	1

** $p < 0,01$, * $p < 0,05$ Kullanılan Test: Pearson Korelasyon Analizi

Üstün zekâlı çocukların analiz sonuçlarına göre, PARI Aşırı Kontrol alt ölçeği puanı ile SUBÖ toplam puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,349$; $p < 0,01$), SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,438$; $p < 0,01$), SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = ,495$; $p < 0,01$). PARI Sıkı Disiplin alt ölçeği puanı ile SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,414$; $p < 0,01$), SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,381$; $p < 0,01$) ilişki olduğu bulunmuştur. PARI Karı Koca Geçimsizliği alt ölçeği puanı ile SUBÖ İçe Dönüklük alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($r = ,370$; $p < 0,01$). PARI Ev Kadınlığını Reddetme alt ölçeği puanı ile SUBÖ toplam puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,485$; $p < 0,01$), SUBÖ Dikkat ve Hareketlilik alt ölçeği puanı arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,430$; $p < 0,01$), SUBÖ Sosyal İlişki alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,514$; $p < 0,01$), SUBÖ Onay İhtiyacı alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,481$; $p < 0,05$), SUBÖ İçe Dönüklük alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,342$; $p < 0,01$), SUBÖ Dürtüsellik alt ölçeği arasında orta seviye ve pozitif yönlü ($r = ,362$; $p < 0,01$) ilişki olduğu bulunmuştur (Tablo 5).

Tartışma

Üstün zekâlı bireylerin sosyal uyum ve beceri düzeylerinin, normal zekâyâ sahip olan bireylerden farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak ve sosyal uyum beceri düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yürütülen bu çalışma sonucunda; normal zekalı çocuklarla, üstün zekalı çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Cirhinlioğlu'nun çocuk ruh sağlığını ve gelişimini incelediği araştırma bulguları sosyal uyum becerilerinin zekâdan değil çevreden etkilendiğini gösteren sonuçlar ortaya koymaktadır¹⁸. Benzer şekilde Kaya ve arkadaşlarının üstün zekâlı tanısı almış ve almamış ortaokul öğrencilerinin duygusal zekâ ve iletişim beceri düzeylerini karşılaştırmak amacı ile yapmış oldukları çalışmada üstün zekâlı tanısı alan ve almayan öğrencilerin iletişim becerileri ve sosyal uyumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür⁴. Öğretici'nin üstün zekâlı çocukları sosyal uyumları açısından incelediği çalışmasında da üstün zekâlı çocukların sosyal uyum becerilerinde herhangi bir düşüklüğün olmadığı, normal zekâ aralığındaki çocuklar ile benzer sonuçlar aldıkları görülmüştür³.

Çalışma bulgularında ebeveyn tutumlarının normal zekalı ve üstün zekalı bireyler arasında anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Ebeveyn tutumları açısından alanyazın incelendiğinde; üstün zekâlı ergenlerin ebeveyn tutumlarının normal zekâlı bireylere göre daha otoriter olduğunu belirten çalışmalara rastlanmakla birlikte¹⁹, üstün zekalı bireylerin ebeveynlerinin tutumlarının normal gelişim gösteren birey ebeveynlerine göre daha olumlu olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır²⁰. Çalışma bulgularının literatürle farklı sonuçlar vermesinde, zamansal farklılıklar, örneklem grubunda yer alan katılımcı sayılarının farklılığı ve çalışma desenindeki farklılıkların rol oynadığı düşünülmektedir.

Çalışma sonuçlarında üstün ve normal zekâlı çocukların SUBÖ dikkat ve hareketlilik puanları ile PARI aşırı kontrol, sıkı disiplin alt boyutları arasında orta seviyede pozitif yönde ilişki olduğu saptanmaktadır. Ayrıca üstün zekâlı çocukların SUBÖ toplam ve sosyal ilişki puanları ile ebeveynlerin aşırı kontrol tutumu arasında da orta seviyede pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin ev kadınlığını reddetme alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, normal zekâlı bireylerde SUBÖ içe dönüklük puanları, üstün zekâlı bireylerde ise hem SUBÖ toplam hem de alt boyut puanları artmaktadır. Karı koca geçimsizliği puanlarındaki artış normal zekâlı çocuklarda onay ihtiyacı ile pozitif yönde ilişkili bulunurken, üstün zekâlı çocuklarda ise İçe Dönüklük ile arasında orta seviyede pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Literatür çalışmaları incelendiğinde Toplu'nun yapmış olduğu çalışma bulguları üstün zekâ aralığındaki bireylerde mükemmeliyetçi, kontrolcü ve baskıcı tutumların artış göstermesi ile dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilikte artış gösterdiğini saptamaktadır. Bu araştırma gerçeklikten uzak hedefler koyma, hataları felaketeleştirme, katı bir disipline sahip olma tutumlarının ve bireyi sürekli kıyaslama, mükemmel olmasını bekleme gibi davranışların çocuğun dikkatini dağıtmakta ve

huzursuzluk durumunun çocukta hareketliliğe sebep olduğunu göstermektedir²¹. Hua ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışma da katı disiplin ve otoriter tutumun üstün zekâ ve normal zekâ aralığındaki bireylerde dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanısını arttırdığını saptamaktadır²². Yılmaz'ın araştırma bulgularına göre demokratik tutum sergileyen ailelerin çocuklarının sosyal becerilerinde artış meydana gelirken aşırı kontrolcü ve diğer ebeveyn tutumlarını sergileyen ebeveynlerinin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinde azalma olduğu saptanmıştır¹⁰. Yine araştırmalarda ev kadınlığı rolünü reddetmenin, çocuklarda içe dönük bir kişilik yapısı gelişmesine ve problem çözme becerilerinde de düşüklüğe sebep olduğu gösterilmiştir^{23,24}. Ayrıca araştırmalar eşlerde karı koca geçimsizliğinin çocukların onay ihtiyacını arttırdığını ortaya koymaktadır^{23,25}. Bu araştırmalarda belirtilen farklı ebeveyn tutumları ile çocukların psikososyal zorlukları ve sosyal becerileri arasındaki ilişki, çalışma bulgularımızı desteklemektedir. Literatür çalışmaları incelendiğinde üstün zekâlı çocuklarda bu değişkenlerle yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Normal zekâlı çocukların SUBÖ toplam puanı, Duygu Durumu, Sosyal İlişki, İçe Dönüklük, Dürtüsellik ve Engellenme alt boyutları puanı ile ebeveynlerinin Demokratik tutumları arasında negatif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Yani ebeveynlerin demokratik tutum ve eşitlik tanıma tutumu sosyal uyum ve becerileri olumlu yönde etkilemektedir. Ebeveynlerin tutumları ve davranışları çocukların duygu durum ve sosyalliklerini önemli derecede etkilemektedir²⁶. Yurdeşen ve arkadaşlarının 204 anne ile yapmış oldukları çalışma sonuçları ebeveynlik tutumlarının duygusal ve sosyal gelişim ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir²⁷. Literatür çalışmaları incelendiğinde; araştırma bulguları demokratik ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarında sosyal ve duygusal uyum düzeyinin yüksek olduğunu saptarken, otoriter ebeveynlerin çocuklarının sosyal ve duygusal uyum düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır²⁸⁻³⁰. Demokratik tutumu benimseyen anne babaların kontrollü ve baskıcı tutum sergileyen anne babalara oranla çocukların duygularını kontrol etme, sosyallik kurma becerilerinin gelişiminde daha destekleyici oldukları bilinmektedir³¹. Benzer ilişki üstün zekâlı çocukların grubunda anlamlı bulunamamıştır. Bu durumun örneklem sayısının azlığıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular, çocuğun zekâ aralığı ne olursa olsun, sağlıklı anne baba tutumlarının çocuğun sosyal uyum ve beceri gelişimini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Her ne kadar üstün zekâlı çocuklarda bu ilişki anlamlı bulunamamışsa da normal zekâlı çocuklarda demokratik ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal uyum ve becerilerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Bu kapsamda anne baba tutumlarının kısa ve uzun vadede etkileri hakkında ebeveynlerin bilinçlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu bilinçlendirme çalışmalarında eşitlikçi, demokratik ve güven ilişkisine dayalı ebeveyn

tutumlarının çocuğun sosyal uyumunda önemli olduğu vurgulanmalıdır. Alanyazında üstün zekâlı çocuklarla yapılmış çalışmaların azlığı göz önünde bulundurulduğunda, çalışma alandaki önemli bir boşluğa ışık tutmaktadır. Bu çalışma sonuçları 6-10 yaş çocuk ve ailelerinden elde edilmiştir. Bu alanda farklı yaş gruplarını da içerecek şekilde ve daha genel sonuçların elde edilmesi adına daha büyük bir örneklem grubuyla yapılacak çalışmalara ihtiyaç bulunduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Gresham FM. Conceptional and definitional issues in the assessment of children's social skills: Implications for classifications and training. *Journal Of Clinical Child Psychology*. 1986;15(1):3-15.
2. Morawska MA, Sanders RM. Parenting gifted and talented children: Conceptual and empirical foundations. *Gifted Child Quarterly*. 2009;163-173.
3. Öğretici AE. Bir grup üstün zekâlı çocuğun sosyal uyumlarının incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul, Türkiye: İstanbul Gelişim Üniversitesi; 2017.
4. Kaya F, Kanık P, Alkın S. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin duygusal zekâ ve iletişim becerileri düzeylerinin karşılaştırılması. *International Online Journal of Educational Sciences*. 2016;8(1):229-244.
5. Oğurlu Ü. Üstün zekâlı ve yeteneklilerde sosyal uyum ve arkadaşlık ilişkileri: Literatür taraması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2010;3(39):90-99.
6. Yeşilyaprak B. Üniversitelerimizde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 1993;1(4):12-15.
7. Çiftçi İ, Sucuoğlu B. *Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık; 2003.
8. Ogelman HG, Önder A, Seçer Z, Erten H. Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarının yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2013;29:143-152.
9. Özyürek A. Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 2015;45(206):106-120.
10. Yılmaz-Bolat E. Anne baba tutumlarının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 2018;2(2):32-38.

11. Morawska A, Sanders MR. Parenting gifted and talented children: Conceptual and empirical foundations. *Gifted Child Quarterly*. 2009;53(3):163-173.
12. Dwairy M. Parenting styles and mental health of Arab gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*. 2004;48:275-286.
13. Savaşır I, Şahin N. *Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği Uygulama Kitapçığı*. I. Savaşır ve N. Şahin, çev. Ankara: Türk Psikologlar Derneği; 1995.
14. Uluç S, Öktem F, Erden G. Wechsler çocuklar için zekâ ölçeği-IV: Klinik bağlamda zekânın değerlendirilmesinde Türkiye için yeni bir dönem. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2011;14:40-57.
15. Sezgin N, Akman S. 6-12 yaş Türk çocukları için sosyal uyum ve beceri ölçeği-Subö. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2014;5(3):58-79.
16. Schaefer ES, Bell RQ. Development of a parental attitude research instrument. *Child Development*. 1958;29(3):339-361. doi:10.1111/j.1467-8624.1958.tb04891.x.
17. Nalbantoğlu G. 6 ile 11 Yaş Arasında Çocuklarda Görülen Ruhsal Sorunların Annelerin Bağlanma Düzeyi Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevleri İle Olan İlişkisi [yüksek lisans tezi]. İstanbul, Türkiye: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2016.
18. Cirhinlioğlu FG. *Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınevi; 2001.
19. Dwairy M. Parenting styles and mental health of Arab gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*. 2004;48(4):275-286. doi:10.1177/001698620404800403.
20. Uyaroğlu B. Üstün Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren İlköğretim Öğrencilerinin Empati Becerileri ve Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [yüksek lisans tezi]. Ankara, Türkiye: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2011.
21. Toplu D, Yaşhoğlu M, Pekdemir I. Duygusal zekâ ve çatışma yönetimin yöntemleri arasındaki ilişki ve bu ilişkide lider üye etkileşiminin rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2013;11(22):191-220.
22. Hua O, Shore BM, Makarova E. inquiry-based instruction within a community of practice for gifted- Adhd college students. *Gifted Education International*. 2012;1(13):1-13. doi:10.1177/0261429412447709.
23. Arı R, Seçer ZŞ. Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2003;451-464.

24. Kızılpınar S, Çolak B, Atak F, Öncü B. Ergenlerde anne baba tutumlarının içselleştirme ve dışsallaştırma bozuklukları ile ilişkisi. *Kriz Dergisi*. 2019;27(2):63-70.
25. Durmuş R. 3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri İle Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul, Türkiye: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı; 2006.
26. Campos JJ, Campos RG, Barrett KC. Emergent themes in the study of emotional development and emotion regulation. *Developmental Psychology*. 1989;25(3):394-402. doi:10.1037/0012-1649.25.3.394.
27. Yurdeşen S, Erol N, Gençöz T. The effects of parental attitudes and mothers' psychological well-being on the emotional and behavioral problems of their preschool children. *Matern Child Health*. 2013;17:68-75. doi:10.1007/s10995-012-0946-6.
28. Gülay H, Önder A. Annelerin tutumlarına göre 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2011;1(1):86-104.
29. Nezhad MZ, Kiuru N, Aunola K, et al. Social withdrawal in children moderates the association between parenting styles and the children's own socioemotional development. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*. 2014;55(11):1260-1269. doi:10.1111/jcpp.12251.
30. Öztürk SY. Aile içi iletişimin ergenin duygusal sağlığına etkisi (Keçiören ilçesi örneği) [yüksek lisans tezi]. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Eğitimi Anabilim Dalı; 2006.
31. Cohen M. Parental Attitudes Toward Child-Rearing: Toward the Development of A New Measure [master's thesis]. Montreal, Canada: Department of Educational Psychology McGill University; 1990.